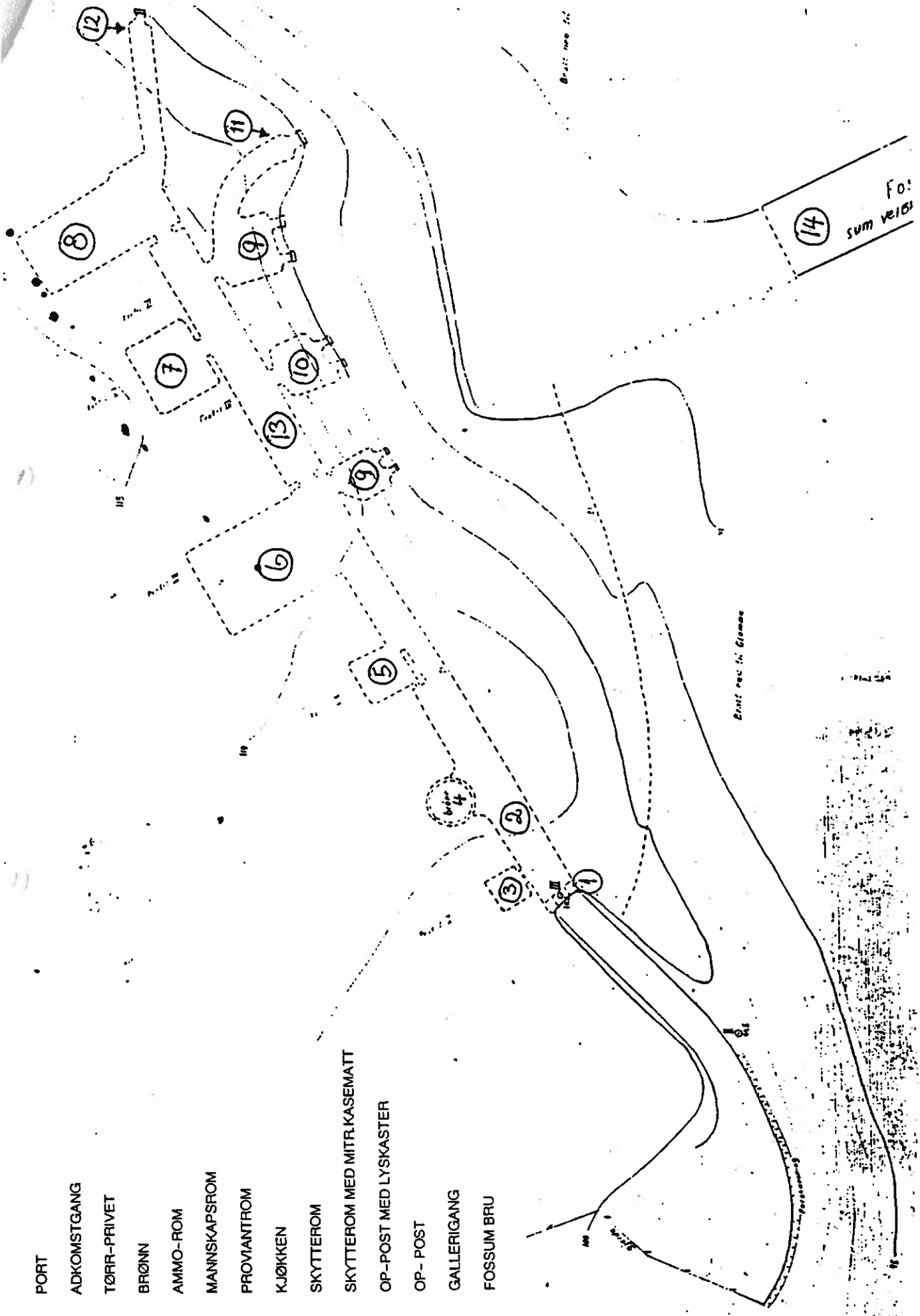

- 1 PORT
- 2 ADKOMSTGANG
- 3 TØRR-PRIVET
- 4 BRØNN
- 5 AMMO-ROM
- 6 MANNKAPSPROM
- 7 PROVIANTRUM
- 8 KJØKKEN
- 9 SKYTTEROM
- 10 SKYTTEROM MED MITR.KASEMATT
- 11 OP-POST MED LYSKASTER
- 12 OP-POST
- 13 GALLERIGANG
- 14 FOSSUM BRU

HISTORIKK

Fossum bru sto ferdig i 1856 og med den var det anlagt en ny veitrase som skulle være hovedveien mellom unionsrikenes hovedsteder Kristiania og Stockholm.

Denne unionen begynte å bryte i 1890-årene og fra norsk side ble det helt klart at forsvaret måtte bringes i orden. Glomma var strategisk sett meget viktig ovenfor et angrep fra øst, og Fossum bru var et meget viktig punkt da hovedveien var ansett som den sannsynligste fremrykningsrute.

Som ledd i hovedstadens forsvar ble det i område Fossum bru bygget flere batteristillinger for mobilt artilleri som kunne sperre adkomsten til Fossum bru, jernbanebrua samt aktuelle overgangsteder med kanonild. For selve brua ble det utarbeidet sprengningsplaner.

Imidlertid ble det i 1901 foreslått at det ved "vei og jernbanebroen i afsnittet Fossum anlægges blokhuse af Preussisk model". Disse kom ikke til utførelse som følge av bla. budsjettmessige prioriteringer.

Etter Karlstadforliket i 1905 hvor resultatet ble en 15 kilometers demilitarisert sone på begge sider av grensen, og at Nordre og Søndre Ørje Fort ble demolert (ubrukeliggjort), ble Glomma den eneste forsvarslinje. Fossumområdet ble viet meget stor oppmerksomhet av flere instanser bla av fhv. forsvarsminister, generalinspektør i Festningsartilleriet oberst Georg Stang og ikke minst Østenfjeldske Forsvarskomite. Oberst Stang kan i ettertid kalles Glommalinjens far.

I 1910 bevilget stortinget de første midlene til forsterkning og ny befestning i Fossumområdet. Planene gikk ut på å bygge to større forter (Høytorp og Trøgstad) samt brogallerier ved jernbane og veibrua over Glomma. Detaljplanlegging og arbeid med Fortene tok da til og i 1913 ble brogalleriet ved jernbanebrua påbegynt. Fortene var såpass ferdige i 1916 at de ble oppsatt. Samtidig sto Langnes Brogalleri ferdig, og året etter var Fossum Brogalleri ferdig utbygd.

Disse enhetene utgjorde det som fikk navnet Fossumstrøgets befestninger, med hovedkvarter på Høytorp.

Fossum brugalleri er innsprengt i fjellet på vestsiden ovenfor Fossum bru. Galleriet har en eneste adkomst som er tildels dekket. Fra inngangen fører en 32 meter lang adkomstgang/ tunnel inn til mannskapsrommet. Anlegget består videre av flere ulike rom bla: 2 rom med skyteskår for håndvåpen, 1 rom for mitraljøser, 2 operasjonsposter, ammo-, proviantrom, kjøkken, brønn, samt tørrprivet. Galleriet har en grunnflate på 132 m².

Galleriets oppsetting var planlagt til fire tunge mitraljøser og en styrke på 50 mann. Dessuten skulle Brogalleriet ha strømaggregat og lyskaster, samt eget telefonsamband.

Etter mob.planene for 1930 skulle anlegget ha en styrke på 27 mann, og i tillegg skulle 11 mann betjene "signalredet" på Romsåsen, samt 7 mann inngikk i fellesstaben med Langnes Brogalleri. Galleriet var oppsatt med 2 stk. 65 mm mitraljøser.

Galleriet ble i perioder bemannet under nøytralitetsvakten i 1918, og brukt til øvingsformål noen ganger i 1920 årene på fram til 1930 årene. Alt da galleriet sto ferdig var det å regne som delvis uhensiktsmessig og foreldet som følge av verdenskrigens våpenutvikling. Fra 1930 årene ble anlegget ble stilt i reserve og var å regne som nedlagt.

Anlegget kom ikke til nytte for nordmennene under slaget som sto her 12 april 1940 da det tyske angrepet kom fra vest. De tyske styrkene benyttet heller ikke anlegget da dette var foreldet og helt uhensiktsmessig i forhold til endret taktikk og våpenvirkninger. Imidlertid åpnet de det senere og det sto åpent under resten av okkupasjonen.

Fossumstrøgets befestninger var i sin oprative periode fram til 1940 og regne som en av de få landbaserte befetningene i Norge. Fossumsrøgets befestninger var den største og den eneste som ikke var stilt i reserve fram til 1940.

Det unike med Fossum brugalleri (og Langnes brugalleri) er det eneste befestningsverk med hovedoppgave i å forsvare ei bru og overgangssted, som er bygget her i landet og så tidlig som 1914 – 1917. Det er etablert liknende type anlegg senere både av den tyske okkupasjonsmakt (eks. Trøsken bru), samt også av norske myndigheter etter 1945 (Skibotndalen).